

Des de les muntanyes del Caucas fins a les aigües de l'oceà Índic, els iranians observen atentament com el seu govern negocia amb els poders estrangers sobre les sancions comercials imposades perquè restringeixi el programa nuclear. Assenyalant un racó del seu despatx, el propietari d'una fàbrica de conserves que passa penúries diu: "Veieu aquell televisor? Doncs em passo hores mirant-lo, esperant sentir la notícia que s'han aixecat les sancions".

L'Iran assegura que el seu programa nuclear només té objectius pacífics. Occident, no pas sense raó, tem que l'Iran no estigui construint una bomba. Amb l'esperança d'aturar una cursa d'armament nuclear al Pròxim Orient, els Estats Units i els seus aliats han posat les coses molt difícils perquè l'Iran participi en el comerç internacional. Les exportacions de petroli del país s'han reduït a la meitat del seu nivell anterior. El govern iranià, per la seva banda,

La fi de la revolució

Després de dècades de fervor messiànic, un canvi de govern liderat per Hassan Rohani, està convertint l'Iran en un país més modern i obert.

ha trencat l'hàbit de tota una vida i ha mantingut converses amb països que considera hostils, com ara els Estats Units. Com explica aquest reportatge especial, els motius són tant interns com externs. Totes les parts volen trobar una solució a aquest conflicte que ja temps que dura. S'han posat el termini del 24 de novembre. Un acord per congelar el programa nuclear tindria conseqüències geopolítiques de gran abast i impulsaria l'Iran cap a la modernitat.

Ara com ara, l'Iran no agrada a la majoria de països democràtics ni els transmet confiança. En nom de la revolució s'han fet coses terribles. Alguns dels seus líders han negat l'Holocaust. Han engarjolat i torturat ciutadans per ser obertament crítics. Podria ser realment que el país estigués fabricant una bomba. Però mentre el món ha estat aïllat de l'Iran, no s'ha adonat que els iranians han canviat molt. El país ja no bull d'odi ni està entossudit en

L'Iran ha començat un procés de modernització i maduració, i alguns experts asseguren que aquest país s'està desradicalitzant progressivament.

la destrucció. La revolució ha derivat més aviat en desil·lusió i distraccions de mitjana edat. Potser no sempre és un lloc bonic, però tampoc no és un infern.

Sens dubte, és difícil entendre l'Iran. Sovint no fa sentir ben vinguts els visitants. Els periodistes que han pogut obtenir un valuós visat marxen del país amb un sentiment d'incertesa, ja que hi ha pocs iranians que s'atreveixin a parlar amb llibertat. Durant anys, el Govern va refusar fins i tot de compartir informació amb el Banc Mundial. John Limbert, diplomàtic nord-americà pres com a ostatge a Teheran el 1979, retirat el 2010, assenyala que "gairebé ningú de Washington ha anat a l'Iran durant dècades".

Tanmateix, el país ha canviat radicalment. Pot ser que el règim encara sospiti d'Occident i que continuï acusant-lo de sembrar revolucions en països opressors, però el fervor revolucionari i el conformisme monòton han desaparegut. L'Iran vol comerciar desesperadament amb qui sigui que vulgui comprar-li el petroli. Fins i tot aquí la globalització s'imposa al puritanisme.

La revolució com a horitzó té una vida limitada. Adam Michnik, historiador que va contribuir a derrocar el règim soviètic a Polònia, va dir una vegada: "Les revolucions tenen dues fases: primer, la lluita per la llibertat; després, la lluita pel poder. La primera eleva l'esperit humà i fa sortir el millor de les persones; la segona en desferma el pitjor: l'enveja, les intrigues, la cobdícia, les sospites i el desig de venjança". L'Iran segueix aquest patró. Primer hi va haver protestes valentes als carrers el 1979; després van començar les baralles internes. Es van executar milers de persones, es van confiscar béns i el pa escassejava.

Desradicalització. Es pot argumentar que hi ha una tercera fase de les revolucions: la lluita per l'acceptació. Un cop el poder està assegurat, els revolucionaris sovint busquen el reconeixement d'agents externs poderosos. En un món globalitzat, això implica estar en contacte amb els països amb més volum comercial. Els fills dels revolucionaris iranians ja fa temps que segueixen aquest camí. Per a ells, els privilegis són l'accés a l'ensenyament

El Govern iranià negocia amb els poders estrangers sobre les sancions comercials imposades

occidental i als mercats asiàtics. Fins i tot els més radicals permeten als seus fills voltar pel món. La descendència de l'aiatol·là Ruhollah Homeini, que va dirigir la revolució, té Instagram i abraça els costums occidentals. Set dels seus quinze néts han criticat obertament el règim. Molts dels estudiants que van agafar com a ostatges diplomàtics nord-americans fa trenta-cinc anys s'han tornat reformistes i volen ampliar els lligams amb Occident. Ebrahim Asgharzadeh, que fou un dels seus portaveus i més tard ocupà un càrrec a l'Ajuntament de Teheran, ara diu: "Jo ja no duc a terme accions radicals i crec que les reformes graduals són més duradores que el canvi radical".

Les ànsies de revolució s'han apagat en tots costats. Els reformistes estan cansats després dels intents fallits del 2009 de fer fora un Govern que consideraven il·legítim perquè la votació va ser manipulada. Les protestes van ser sufocades de manera sagnant, cosa que va recordar els infeliços anys de la revolució. Des d'aleshores, els reformis-

tes han retrocedit, vista la carnisseria política als països veïns. Els conservadors, per la seva banda, han començat a veure la revolució com una amenaça als seus interessos a l'estranger; els règims que van promocionar a l'Iraq i a Síria estan combatent revoltes no gaire diferents de les que hi va haver a l'Iran el 1979. "Els efectes secundaris de la primavera àrab han espantat a tothom", diu un diplomàtic occidental a Teheran. "Ara l'Iran és un bastió d'estabilitat. S'ha resolt la qüestió de la validesa del règim".

Tot i que el fervor revolucionari hagi disminuït, la revolució del 79 encara és una font de legitimitat per al règim. Molts iranians, o si més no la majoria ètnica persa, continua associant-ho amb l'alliberament nacional de l'opressió estrangera. Ja que no són ni àrabs, ni turcs ni del sud de l'Àsia, troben a faltar companys entre els seus veïns. Això és vital per entendre la política exterior de l'Iran i ajuda a explicar per què el programa nuclear té tanta acceptació popular malgrat el

perquè restringeixi el programa nuclear.

dolor que causen les sancions. Molts ho consideren un símbol de poder nacional en un temps de canvis socials desconcertants. Aquest reportatge especial analitzarà l'efecte d'aquests canvis en la política iraniana, la seva economia i la seva posició al món.

Els radicals ja fa temps que clamen contra la *Westoxification* (si fa no fa, 'intoxicació a causa d'Occident'), títol d'un llibre de Jalal Al-e Ahmad publicat el 1962, però en la seva vida quotidiana estan envoltats de béns de consum occidentals, jocs d'orinador, ideals de bellesa, rols de gènere i moltes altres influències. La cultura iraniana no ha desaparegut, però la societat tradicional que albiraven els pares de la revolució està retrocedint.

El canvi més visible és en les infraestructures públiques. Teheran, la capital, és un laberint de túnels, ponts, passos i carreteres elevats i passeigs per a viants. Malgrat les sancions, augmenten les torres resplendents en gran nombre. Els horaris apareixen en temps real en pantalles a les parades d'autobu-

sos. Jack Straw, antic ministre d'Afers Estrangers del Regne Unit i visitant regular, afirma que "avui dia Teheran s'assembla més a Madrid o Atenes que no pas a Bombai o el Caire".

Les ciutats petites encara han canviat més. A Tabriz, Shiraz i Esfahan s'estan construint trens soterrats. La meitat dels banys tradicionals de Qazvin, una ciutat industrial de l'oest de Teheran, ha tancat en els últims anys. En un soterrani amb un sostre de volta de fa tres-cents cinquanta anys, el director fa fora dos gatets i lamenta la pèrdua d'un competidor de set-cents anys d'antiguitat, murmurant que "ara la gent té banys amb aigua calenta". A Yalayesh, un poble remot a prop del mar Caspi, l'entreteniment encara és antiquat: un home fort kurd, Ismaïl l'Heroi, presumeix de tenir un lleó en una gàbia al darrere del seu camió blau. Tot i així, fa dos anys el Govern va acabar la canalització per subministrar gas natural a cada casa, la qual cosa va fer que els hiverns amb temperatures de menys vint graus fossin "tolerables per primera vegada", diu un espectador.

Durant la presidència de vuit anys de Mahmud Ahmadinejad, que va finalitzar el 2013, la prosperitat es va escampar amb rapidesa. Préstecs, ajudes financers i programes especials d'habitatge, per bé que gestionats amb corrupció i poca eficiència, van aportar milers de milions de dòlars procedents del petroli als pobres. Molts van trobar feina en oficines del Govern. La classe mitjana va augmentar considerablement. La gent dels pobles va anar en massa a Teheran per comprar propietats, ja que el PIB per persona va pujar de 4.400 dòlars el 1993 a 13.200 l'any passat (en paritat del poder adquisitiu). Malgrat les sancions, l'Iran no és com l'assetjada Cuba; s'hi veuen nous sedans fabricats allà mateix, no Chevrolets dels anys cinquanta. La vida es va complicar amb l'enduriment de les sancions el 2011, però tot i així, els iranians encara viuen molt millor que la majoria dels seus veïns.

La prosperitat ha inspirat una obsessió per la tecnologia que les restriccions d'accés a internet no poden calmar. Facebook és el mitjà de comunicació bàsic de la joventut de mig país i els funcionaris del govern fan servir Twitter per publicar declaracions; tant

se val que tots dos mitjans estiguin prohibits. Freedom House, un *lobby* nord-americà pels drets humans, classifica l'Iran en l'últim lloc en termes de llibertat a internet d'arreu del món, però en realitat, l'accés és barat i ràpid. (La major velocitat s'obté a prop dels seminaris, perquè els clergues prediquen per internet i tenen prioritat en els cables de fibra òptica.)

Si bé l'Estat controla els mitjans de comunicació, hi ha disponibles notícies no censurades. Portals estrangers, com Teheran Bureau, amb seu a Londres, emplen els buits. Els iranians hi accedeixen fent servir xarxes virtuals privades (VPN). Gairebé tothom en té una. Asseguts sota un arbre a les muntanyes d'Alborz, un grup de pagesos assenteixen amb cautela quan se'ls pregunta per l'accés a internet. Al cap d'una estona, un d'ells explica que la majoria es descarrega "pel·lícules picants", d'aquí la tímida resposta. La pornografia, tot i estar prohibida estrictament, obre un camí de llibertat.

"El Govern intenta posar controls, però la gent en sap molt, d'esquivar-los", diu un dels primers bloguers de l'Iran. S'han concentrat molts esforços a intentar imitar l'estratègia de la Xina de promoure llocs web locals que puguin ser controlats, com *salam.ir*, un motor de cerca. Però la majoria han fracassat estrepitosament, perquè és més fàcil accedir a competidors estrangers millors. Els anomenats "VPNtrepreneurs", emprenedors de les VPN, venen programari i codis d'accés per evadir els controls. Un noi de 21 anys que porta uns auriculars sense fils diu que cobra un dòlar al mes o deu dòlars per any, i que té vuitanta mil clients. La seva feina en una empresa d'informàtica és una tapadora. De vegades, paga

Molts consideren el programa nuclear com un símbol de poder nacional en un temps de canvis socials desconcertants

Hassan Rohani, la cara de la moderació del Govern de l'Iran, ha format un executiu ple de tecnòcrates pragmàtics més que no pas nacionalistes messiànics.

uns quants centenars de dòlars a la policia cibernetica per subornar-los.

L'ansia de tenir informació lliure s'incrementa amb el creixent nivell d'ensenyament, que ara és comparable amb el dels països occidentals. El 2009, el 34% dels iranians en l'edat pertinent anava a la universitat. Tres anys més tard, el nombre havia ascendit al 55% i es diu que d'ençà d'aleshores no ha deixat de pujar, sobretot gràcies a l'enorme expansió de la Universitat Azad, que actualment té més de cent campus i un milió i mig d'estudiants. El govern de l'Iran té més membres amb doctorats d'universitats nord-americanes que el dels Estats Units; el president, Hassan Rohani, es va doctorar a Escòcia. Segons SCImago, una empresa espanyola que analitza revistes acadèmiques, la producció científica de l'Iran ha augmentat un 575% en l'última dècada. El país també publica tres vegades més de llibres que tots els països àrabs junts.

El tan ampliat sistema d'ensenyament, que s'esforça especialment per arribar a les famílies pobres i d'entorns rurals, ha actuat com a catalitzador del pensament independent. El món de l'art s'ha destapat. Els guions de

cinema encara requereixen aprovació, però les melodies religioses han anat disminuint. La cultura ja no és només una eina de propaganda.

Un dels efectes col·laterals d'aquests canvis socials ha estat un canvi demogràfic. L'Iran s'està tornant un país de mitjana edat (vegeu el quadre 1). Després de la revolució, la taxa de natalitat va ascendir dràsticament, però a mesura que els iranians van anar prosperant i van formar-se més, va començar a baixar i finalment ha caigut per sota dels nivells pre-revolucionaris. La població s'ha doblat des dels vuitanta, però el nombre de naixements s'ha reduït a la meitat. No hi ha dades fiables, però els experts situen la taxa entre 1,6 i 1,9 fills per dona, en la línia dels països europeus. A l'Iraq és de 3,5. L'efecte tranquil·litzant en la política és inequívoc. El sector d'edat més nombrós té entre 25 i 29 anys. Aviat la majoria es casaran i perdran l'interès per les protestes als carrers.

I tampoc no estan interessats en la religió (vegeu l'article). La majoria d'iranians són xiïtes; i en general, no posen tant d'èmfasi en el culte públic com els sunnites, però això sol no explica que hi hagi tantes mesquites

buides. Les pregàries del divendres a la Universitat de Teheran –sovint el lloc on els líders religiosos pontifiquen– tenen força aflluència, però a les províncies és diferent. El nombre d'assistents és baix, a la mesquita principal de Zanjan, una estructura de formigó amb finestres de vidre doble i un aire condicionat potent prop de la frontera amb l'Azerbaidjan.

Tots aquests canvis socials tenen un efecte palpable en la política iraniana. En les eleccions presidencials de l'any passat, gran part del debat es va centrar en quin candidat era un millor gestor, fins i tot entre els conservadors. Pocs van mirar d'introduir-hi la religió, que és considerat un tema que fa perdre vots. Nasser Hadian, acadèmic i assessor del Govern, diu que "la ideologia ha perdut pes en la política interna". A les façanes d'edificis importants, encara hi ha murals de deu pisos d'alçada amb els rostres dels màrtirs, però en general els iranians estan cansats de la mobilització de masses i de l'adoctrinament, i la majoria donen més valor a l'individualisme que al deure públic. L'idealisme del passat, amant de la mort, ha passat a tenir un interès minoritari.

El guanyador de les eleccions de l'any passat, Hassan Rohani, té un perfil moderat. El seu Govern és ple de tecnòcrates pragmàtics més que no pas de nacionalistes messiànics. Ha permès més llibertat al poble iranià, si bé encara hi ha moltes restriccions. Tal com ho expressa un periodista iranià: "Ara podem publicar coses que l'any passat estaven prohibides, però no pas qualsevol cosa, per descomptat". El vel ha retrocedit, però encara pot ser que les dones que en prescindeixen siguin detingudes per la "policia de la moralitat".

Sembla que Rohani reconeix que la bel·ligerància del passat ha fet mal a l'Iran. En un article que publicava l'any passat al *Washington Post*, escrivia: "Hem de treballar conjuntament per posar fi a les rivalitats i les interferències malsanes que fomenten la violència i que ens separen". Però ho diu de debò? I en cas afirmatiu, li donarà suport, la resta de la casta política?

© *The Economist*

Traducció d'Arnau Figueras